

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungari'a: Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU:</p> <p>Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele se se adreseze Redactiunei „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Er banii de prenumeratiune la TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.</p>
---	--	---

INVITARE DE PRENUMERATIUNE

LA

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Fóia bisericésca scolastica, literara si economica.

Cu 1. Iuliu stilulu vechiu deschidemu abonamentu nou pe semestrulu alu II-lea la „Biseric'a si Scól'a.“

Rugàmú pre toti domnii abonenti de pana acuma, cari dorescu a avé fóia nóstra si pe viitoriu, se binevoiésca a tramite la „Tipografi'a diecesana“ pretiulu de prenumeratiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARI'A:

PE UNU ANU . . . . . 5 fl. — cr.
„ 1/2 „ . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMANI'A SI STRAINETATE:

PE UNU ANU . . . . . 14 franci.
„ 1/2 „ . . . . . 7 fr.

Spriginulu moralu si materialu, de care pana acuma s'a bucuratu fóia nóstra, ne indreptatiesce a sperá, cà si in viitoriu vom fi imbratisiati de aseminea simphii calduróse precum si de bunavointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.

Redactiunea.

In timpulu ferielor.

Am terminat unu anu scolasticu, si invetiatori si scolari ne gasim in timpulu ferielor.

Pentru invetiatoriulu bunu nu esista nici odata timpu de ferii, deórece greutatea sarcinei, pre carea

o póta pre umerii sei invetiatoriulu, i-impune a gandí si a lucrá multu chiar in timpulu ferielor.

Acestu timpu este celu mai potrivit, pentru cá invetiatoriulu, liberu de ocupatiunile scolastice dilnice, — se privésca in tienéla si cu tóta greutatea preste rezultatele, pre cari le-a potut, si pre cari nu le-a potut obtiené in decursulu anului scolasticu trecutu.

Lumea inaintéza numai paralel cu inaintarea, pre carea o póte realisá scól'a.

Poporulu nostru are urgenta trebuintia, cá se inainteze cu pasi cât mai repedi, — pentru ca multe sunt lipsele de astadi ale acestui poporu, si multe sunt greutátile si necazurile, cu cari are se-se lupte.

Si deci este fórte naturalu, ca poporulu nostru va poté merge inainte cu succesu numai intru atât, incât va poté inaintá scól'a, si respective scólele nóstre confessionale, menite a-i dá unu nutrementu spiritualu corespundietóriu cu trebuintiele si desvoltarea lui ulterióra.

A gandí la aceste trebuintie, a-le aduce in legatura cu problem'a scólei elementarie, a chibsuí si a planuí, cum se dam generatiunilor viitórie o educatiune mai corespundietória cu trebuintiele de astadi si cu trebuintiele viitórie ale poporului este chiamarea invetiatoriului si a tuturor ómenilor de carte si de scóla in timpulu ferielor.

Am amintit aici acésta imprejurare, pentru cá se chiamàm asupra ei luarea aminte a invetiatorilor nostri, cá fiecare dintr'ensii se-si póta face bilantiulu activitáti sale pentru anulu scolasticu trecutu, si se póta chibsuí unu planu mai nimeritu pentru o activitate mai succésa pentru anulu viitoriu.

Ei bine, ce vom insemná in acest bilantiu?

Vom însemná neaperat la activ'a lui ceea ce am putut realizá prin activitatea nóstra, ér la passiv'a lui vom induce, ceea ce n'am putut realizá. Si cá se avem o basa de manecare vom asemená ceea ce cere dela noi planul de invetiament al scólei, cu ceea ce faptice am putut realizá si produce cu elevii.

Dupa planulu de invetiament alu scólelor nóstre instructiunea elementara este impartita in 6 clase si deci mai întâi ne vom întrebá, daca faptice am activat séu nu tóte aceste clase. Daca s'ar fi intemplat, cá se nu fi putut activá tóte aceste clase, se ne întrebam in cât purtam noi vin'a pentru acést'a neactivare, si cá ce am facut si ce nu am facut spre acest scop, pentrucá inca de acum din ferii se putem se indreptam ceea ce vom fi smintit in decursulu anului scolastic trecut. Se privim apoi preste rezultatulu activitáti nóstre cu elevii pre carii i-am instruit si se vedem, daca am putut produce cu densii tóte acele rezultate, pre cari le cere dela noi atât planulu de invetiamentu, cât si trebuintiele poporului. In specialu se privim, cà óre contribuit-am noi prin activitatea nóstra deajuns la desvoltarea capacitati elevilor de a observá si invetiá insisi; deprinsu-i-am deajuns in cugetare si respective in capacitatea de a pune in aplicare cunoscintiele cascigate.

Cu acest bilantiu facut cu conscintia si ingrijirea ce elu o merita, si cu privire la multele trentie ale poporului vom puté aflá tóte scaderile, de cari pe aici pe colo pot se suferé unele scóle ale nóstre, si avénd in vedere trebuintiele dilnice ale poporului vom puté aflá o basa sigura, prin carea se putem realizá faptice o creștere mai nimerita si succésa a generatiunilor viitórie, si in acelasi timp vom puté aduce scól'a in o deplina armonie cu viéti'a si trebuintiele poporului.

Biserica Romanilor din Ardealu si Ungari'a in lupta cu Calvinismulu.

(Continuare si fine.)

Alu treilea sucesoru a lui Iosif II.²⁰⁾ Varlam (1687—1690) a incercatu la Leopold, care cu ajutoriu strainu supuse Ardealulu la 1688, se mijlocésa o imbunatatire a sortii clerului si poporului romanescu, dar fara resultatu, càci imperatulu vedi Dómne — se tiene de constituti'a, pe care jurase si in puterea carei'a biseric'a nóstra nu puté fi egalu indreptatita, pana ce nu se unesce cu un'a din religiunile recepte.

¹⁾ Dupa Iosif urméza Ioasaf apoi Sav'a III.

Putut'a Leopold séu nu se íee sub scutulú seu pre Románi si biseric'a loru? Acést'a e o întrebare, ce nu ascépta nici unu respunsu. Siguru insa este, cà imperatulu cu organele sale: Iesuitii si primatele Ungariei Kolonics lucrau din tóte puterile la radicarea elementulu infrantu catolicu din Ardealu, pentru ca numai in acést'a vedea cas'a austriaca o sigurantia a sustinererei sale pe tronulu acelui'a. Ei se aruncara cu tóta vehementia asupra Romaniloru amariti cu sórtea loru, intinsera o multime de curse si promitiendu ceriulu si pamentulu celoru ce ar trece la catolicismu nu acceptau decat se ajunga in fruntea bisericeii romanesci unu barbatu cá Teofil II, care sè se arunce in bratiéle loru si se primésca unirea cu Rom'a, ceea ce se si indeplini sub Atanasie — care jurase ascultare si superintendentulu calvin²⁾ pe langa tóte opintirile calviniloru³⁾ si ale Romaniloru credinciosii bisericeii strabune.

Astfeliu mitropoli'a ortodocsa romanésca a Transilvaniei se desfiintia cu Atanasie la 1698 si se restaura abiá la 1864 prin decretulu imperialu din 20 Dec. sub zelosulu si marele Siagun'a.

* * *

O privire generala asupra celoru pana aci discuse ne va da o icóna fidelá despre invetiatur'a bisericésca, viati'a religiósá-morala si sociala si despre organizatiunea bisericeii nóstre in restimpulu sec. XVI si XVII.

Divis'a bisericeii calvine, cà ori trecu toti Romanii la calvinismu, ori sè se nimicésca pana la unulu strivesce chemarea si invetiatur'a bisericeii ortodocse si Romanii numiti schismatici pe timpulu regiloru magiari, abiá mai potu suferi persecutiunile indreptate in contra loru pe timpulu principiloru indigeni, cari atacara chiar sanctuariulu nostru, ce-lu numira indololatria si blasfemia.

Invetiatur'a ortodocsa este strictu oprita sub acestia, ceea ce se póte vede din numerósele legiuri si diplome mai sus indicate, ale càroru conditiuni stau in cea mai mare contradicere cu doctrinele bisericeii dreptcredincióse.

Calvinii dispunu tiparirea si respândirea intre cleru si poporu a cartiloru pline de otrava si mórte sufletésca, cá asia invetiaturile ratacite se inlocuésca pe cele ortodocse. Legile barbare votate, orénduelile

²⁾ Vedi declaratia calviniloru data comisariulu Zean la Bod. Preot. rom. p. 303. unde intr'altele se dice: „Cen'au machinatu unii din catolici spre a face bisericeii nóstre superari „chiar si in cestiunea de a face uniunea Romániloru cu catoliceii . . . Dnii catolici pre noi ne persecuta in persónele acestor'a (a Romaniloru)

³⁾ Dupa Bod. Atanasie a juratu la 24. Nov. 1698. in facia a martori probati ascultare superintend. calvinu, declarându-se mai gat'a a luá betiulu in mana si a merge pe jos in esilu, decát se-si calce juraméntulu depusu. „Preotulu rom.“ an. 1885. pag. 185.

celoru dela putere, intrebuintiarea puterei statului si maltratarile celor ce nu se supuneau calvinilor, au facutu pre multi din episcopi, din clerulu ba chiar si din poporulu nostru celu necultu, cá ei se tréca la calvinismu, despre ceea ce ne-am pututu convinge din cele istorisite mai sus despre George Bradi, Stefan II. Simion, Iosif II. Budai, din diplom'a data lui Mihail din Nimaesci (1608), si lui Simionu Betrascu (1656) s. a. si cumca toti acesti'a erau uniti si nu numai dependenti de biseric'a reformata, ne arata destul de lamuritu Dlu Ioanu Moldovanu in tractatulu seu „Nessul bisericeii romane cu cea calvina“ in Archivulu lui Ciprian pg. 792.

Poporulu si clerulu romanescu in acestu restimpu decade si in privinti'a religioasa-morala si sociala; faptele necrescinesci si superstitiunile vederate in asiediemintele unoru mitropoliti din acelu restimpu sau de mai tardiu⁴⁾ dovedescu acésta. Si nici nu póte fi altcum, daca cugetam la starea sclava de iobagie, in care gemeau strabunii nostri, daca cugetamu, cá loru nu li erá ertatu a cercetá scoli si biseric'a si cá se persecutau si aruncau in prinsóre, daca nu ascultau invetiaturile calvine.

Mai in tot restimpulu acest'a poporulu nostru din indemnulu seu propriu fuge de biseric'a, uniculu locu de mangaere sufletésca, cáci aci lipsesce farmeculu de atragere si se invatia lucruri, ce contradicu invetiaturei si obiceiurilor mostenite dela strabuni.

Clerulu, care-si perdú multe drepturi impreunate cu oficiulu si chemarea sa, abia se destinge de poporulu de rëndu prin putien'a sciintia, ce se reduce la scrisu si cetitu, ce invetiá in manastri inainte de sfintire. De institute teologice nu e nici vorba in vremea aceea. Se pare, cá nici mitropoliti romanesci nu erau mai culti, cáci despre Teofilu si Atanasie se dice, cá nu sciau limb'a latina, limb'a instructiunei acelu timp.⁵⁾

Ce se tiene in fine de organizatiunea bisericeii, apoi e de prisosu — dupa cele istorisite — a mai aminti, cá autonomi'a vechia, de care se bucurá odinóra biseric'a nóstra, nu mai esistá nici cu numele: cá mitropolitulu si clerulu despoiatu de drepturile loru, erau supusi superintendentulu calvinu, care acum se numesce „Episcop alu Romaniloru“ si cá sinodulu si consistoriulu nostru sunt convocate si puse sub control'a lui.

Uniculu folosu, ce-lu au Romanii din acestu restimpu de trista memorie este, cá ei influintiati de ideea reformatoiloru, cá fie-care poporu in limb'a sa proprie se asculte invetiaturile lui Christosu, incepu a pune pondu pe limb'a loru nationala si a o introduce in biseric'a. Asia vedemu, cá inca mitropolitulu Dositeiu ave de gându cam pe la 1622 se inlocúesca limb'a slava cu cea romanésca: va se dica inca

cu 20 inainte de dispositiunile lui Rákoczy prin diplom'a de intarire a lui Stefan Simionu.⁶⁾

Stefan insu-si a conlucratu la scóterea limbei slave din biseric'a, pentru care scopu a si tradusu si tiparitu et Test. N. in limb'a romanésca (1645), dar tienst'a sa fatia cu calvinii i a castigatu opositia in clerulu si poporulu, care se temea, cá prin introducerea limbei romanesci vor intrá in biseric'a si invetiaturile ratacite ale calvinilor.

Abia sub Sav'a Brancovici in unu sinodu tienst'u la 1675. se opresce tiensterea serviciulu divinu in limb'a slava;⁷⁾ si asia limb'a romanésca inlocuesce incetulu cu incetulu pre cele pâna aci usitate, dar' necunoscutu Romaniloru.

Dr. Petru Barbu.

Scrietorii bisericesci latini de rangulu prim din restimpulu de decadentia alu literaturei patristice.

Si scrietorii bisericesci latini din ultimulu restimpu patristicu, adeca dela jumetatea 2-a a secl. alu V-lea si pana la finea secl. alu VI-lea, când cu Grigorie celu mare se finesce timpulu patristicu, inca se impartu in scrietori de rangulu pim, si de rangulu alu doilea. Dintre cei dintâi merita amintire: 1) Vigiliu dela Tapsu; 2) Fulgentiu, episcopulu din Ruspe; 3) Boétiu filosofulu; 4) Monachulu Cassiodor; 5) Cesariu, arhiepiscopulu din Arelate si 6) Grigorie celu mare, episcopulu Romei.

Vigiliu a fostu episcopu in Tapsus, in Afric'a nordica. Pe timpulu regelui Vandalilor Hunerich (477—484) a participatu la o conferintia, ce a tienst-o episcopii ortodocsi cu cei ariani. Si di órece a cutezatu ca se apere aici interesele ortodocsiloru, protectorulu episcopiloru ariani, regele Hunerich l-a trimisu in esilu, la Sardinia, unde a traitu pana la an. 521. Cu tóte aceste 'l aflam pe la an. 520 petrecëndu timpulu mai indelungatu in Constantinoplea. Elu a fostu unu teologu insemnatu, si ca atare a calcatu in urmele lui Atanasie celu mare si a lui Augustin, studiindu cu deameruntulu scrierile acestoru barbati eminenti. Si pentru ca se póta scapá de urgi'a regiloru vandali, a publicatu tóta lucrările sale literare, fiindu aceste indreptate in partea loru cea mai mare in contra Arianismulu, sub numele acestoru doi pãrinti serbatoriti in biseric'a orientala si occidentantala.

Scrierile sale, edate sub numele lui Atanasie, Augustinu si cáte odata chiaru si sub numele lui

⁶⁾ I. Moldovan: Vechia mitropolie de N. Popea (critica) in Archiv. lu Cipariu pag. 781. — Bod. dice, ca la 1577. se predicá in limb'a romana.

⁷⁾ Laurian, op. cit. pag. 129. — Db. Xenopol in op. cit. Tom. IV. nu reformatiunei ei altoru inprejurári atribue introducerea limbei rom. in biseric'a.

⁴⁾ Vedi la Siagun'a, Popea si a. op. cit.

⁵⁾ Cipariu, Act. si frag. p. 83.

Ambrosie, suntu urmatóarele: „5 cărti in contra lui Eutihie“, compuse in Constantinopolea, la an. 520. Antiariane sunt: Unu dialogu in contra Arianilor, in 2 carti; unu altu dialogu in contra lui Sabeliu si Fotinu, in 3 cărti; despre s. Treime, in 12 cărti; despre unitatea Treimei; in contra arianului Marivadu, in 3 cărti; si in urma in contra arianului Paladinu in 2 cărti.

Pentru ca a cunoscuta bine spiritulu ce domnesce in lucrările. s.-lui Atanasie, si pentru ca cele mai multe din scrierile sale au aparutu sub numele acestui părinte bisericescu, unii critici sunt de socotinti'a, ca „Symbolulu atanasianu“ (numitu dupa cuvântutul incepatoriu inca si „Quicunque vult“), carele intr'adeveru e scrisu in spiritulu lui Atanasie celu mare, si carele de siguru e compusu de unu autoru din jumetatea a 2-a a secl. alu VI-lea, inea trebuesce ca provine dela Vigiliu. Dar nefiind opiniunea acésta pe deplinu intemeiata si demonstrata, presupunu alti critici ca nu acést'a, ci altulu dintre scrietorii apuseni din acestu timp ar fi autorulu desamintitulu simbolu atanasianu.

2. Decât Vigiliu a fost mai renumitu ca teologu occidentalu, colegulu si compatriotulu seu mai tener Fulgentiu, episcopulu din Ruspe, in Africa. Elu s'a nascutu pe la an. 470, si la inceputu s'a bucuratu de remune cá advocatu. Cam pe la an. 500 a devenitu ascetu; ér dupa 9 ani, a fost inaltiatu de catra ortodocsi la demnitatea de episcopu in Ruspe. Dar deórece ortodocsiloru li erá strictu opritu cá se instituie episcopi noi in scaunele devenite vacante; indata dupa inceperea activitatii sale episcopesci a fost esilatu de regele Vandalilor ariani Trasamund, la Sardini'a. La an. 520 a fost revocatu, dar in curêndu de nou destieratu. Dupa mórtea acéstui'a urmând regele Hilderich, si fiind acést'a mai tolerantu fatia de ortodocsi, s'a reñtorsu elu la scaunulu seu, si a remasu in posesiunea neconturbata a acéstui'a, pana la mórtea sa, anulu 533 (555).

Fulgentiu a fost unu aparatoriu zelosu alu ortociesiei fatia cu arianismulu Vandalilor, si unu invetiaceleu credinciosu si entusiasmata a lui Augustin. Elu a sciutu pe de o parte se apere augustinismul fatia cu tóte atacurile. ce se faceau de catra dusmanii lui Augustin; ér pe de alta a fost destulu de prudentu, cá se mai modereze invetiaturile extreme ale acéstui'a, si se le mai netezésca. Scrierile, ce ni-au remasu dela elu, sunt indreptate atât in contra Arianismului vandalic, cu carele se luptau pe atunci teologii africani, cât si in contra Semipelagianilor, contrari lui Augustin. Ele sunt urmatóarele: Cartea „de fide seu de regula fidei,“ scrisa pentru unu Petru óre care. Ea e o espunere scurta dar buna a credintiei crestine. In contra Arianilor a indreptat mai multe scrieri, dintre cari amintim cele 3 cărti adresate regelui Trasamund; si cea scrisa arianului Fastidiosus. Dupa aceste: O carte despre intruparea Dom-

nului; 2 cărti despre iertarea peccatorulu, in cari sustiene cá dupa mórte nu se iérta mai multu nici unu peccat. In fine a compusu inea mai multe cărti despre predestinatiune, cari tóte le-au scrisu in contra Semipelagianilor intru aperarea lui Augustin.

(Va urmá.)

Dr. Tr. Puticiu.

Stistv'a Eppului Grigorie Rômnicéanulu 1749.

Precuventarea: „GRIGORIE“ cu milá lui Ddieu Episcopulu alu Rômniculu, noulu Severinu.

Cucérniciloru Preoti si diaconi din tóta eparchi'a smereniei nóstre, tuturoru de obste: dela preaputérniculu Ddieu ve rugamu mila si pace, sanatate, viétia curata, si spásenie sufletésca.

Éra dela smereni'a nóstra mltya si blagoslovenie si iertaciune.

Milostivulu Ddieu: carele cá unu parinte alu milostiviloru, chiverniseste mantuésce si inaltia pre toti, câtu nadajduescu spre mil'a lui, acelasu parinte alu induráriloru au cautatu si spre smereni'a nóstra: si m'au inaltiatu pre treptele scaunulu acéstui'a dându-mi pre seama pastori'a cuventatoriloru ai ale eparchiei acéstui'a si incredintiându-mi talantulu seu. Puindune inainte dumnedieésca porunca cá se castigamu cu dinsulu nu auru curatu sau piétrii scumpe seu pauni pestriti: precum au obiceiul a castigá cei ce trecu cu corabiile la Tharsis; ci sufletele crestiniiloru pentrucá acést'a este datori'a cea pastorésca, si intru cei ce pascu crestinii, adeca céta preotiloru, éra mai multu Archiereulu se cade a indreptá cuventatórele oi cei de suptu stapânirea sa dupa lege . . . . . singura desavarsita dupa porunc'a sfintei pravile carea hotaroste: cá pentru tóte lucrurile bisericesci Episcopulu se pórte grija si se indreptéze: ca macar ca Dumnedieu lucréza tóte éra si noi de Dinsulu fiind rânduiti trebue se lucramu impreuna cu lucrarea mantuirei nóstre si mantuirea cuventatóreloru oi: cá precum Dumnedieu in ceriu are duhuri slujitóre trimitiându-i spre slujba pentru indreptarea si paz'a pamenteniloru, asia si aicea pre pamentu au asiezat duhovnicesti slujitori de ceresti taine: cá comoar'a ascunsa nu da nici unu folosu: asia si talanturile sufletesti când nu se dau dela unii la altii nu se chiama talanturi: cáci dice Ecclesiasticulu, gradina inchisa si fontána pecietluita ce folose intr'amêndoua?

Pentru care trebue se socotimu si numerulu talantiloru: cá dice ca au datu unui'a 5, altui'a 2 si altui'a unulu; deci se cade fieste-care talentulu seu se-lu inmultiésca si acést'a pentru ce? Pentrucá are stapânulu Chrsu a ne lua séma si pentru talanti si pentru dobând'a loru si acést'a când? când voi veni dice adeca la a dóu'a venire, la care vedemu cá pu-

tiena este vremea a negutiatori talantulu ddieescului daru carele ni-s'au datu.

Audiendu acést'a eu smeritulu dupa darulu ce mi s'au datu din mil'a lui Ddiu se dam si celoru ce sunt sub stapânirea nóstra . . . . . cum preotulu si diaconulu se sevêrsiésca slujb'a sfintei biserici si precum sê se gâtésca mai nainte spre lucrarea sfinteloru éra mai alesu spre ddiésca Liturgie. Si cumse faca la intemparile celea grabnice, carele'su fôrte grele si nepricepute spre indreptarea unor'a ca acestor'a am datu in tiparii acést'a carticea ca o pârga de invetiatura a tóta cét'a preotiésca: cá se póta si cei invetiati si cei mai prosti a luá indreptare. Deci cuprindeti acést'a cu sufletu voiosu spre alu vostru folosu. Si ve temeti de Ddiu si poruncile lui paziti acceptându cu buna nadejde diu'a venirei Lui la judecata, cá va veni avéndu plat'a sa cu sine cá se deie fieste carui'a dupa lucrulu lui; precum insusi se fagadeste Apocalips cap. 21. stih. 7. 12 (dicênd) éta vina curênd si plat'a mea cu mine este cá se dau fieste-carui'a dupa cum ii va fi fapt'a lui: si facênd se credeti cá cu adevratu veti luá plat'a ostenelei vóstre; pentrucare si smereni'a nóstra ve indemnám ca tot-déun'a se fiti iscusiti si cu grige la tóta lucrarea si paz'a sfintei biserici. Si ve bucurati in Domnulu acarui'a este slava in veci Amin!"

* * *

Aceste se dicu in precuventarea scurta dar ma-duósa, lá cari din partea mea nu aflu de lipsa a adauge comentaru; cei ce vor ceti cu atentiune vor descoperi frumsetiele ei.

Intru cât in sa in unele càrti liturgice se afla unu apendice scurtu ce tractéza aceleasi idei cá stistv'a eppului Grigorie s'ar nasce intrebarea cá óre acést'a lucrare a fericitului episcopu este originala ori o colectia din diferite editiuni de càrti liturgice?

La aceste respunsulu dupa parerea mea este ca dupa cum insusi titlulu càrtii arata: lucrarea antaia óra s'a facutu prin auctorulu; acést'a dovedesce si impregiurarea ca indreptarie practice analoge cu celea din stistva nu se afla in cartile liturgice tiparite nainte de 1749, asia de exemplu nici in liturgieriulu tiparitu in dilele lui Ioan Nicolae Voevod prin Daniilu mitropolitu alu Ungro-vlahiei Bucuresci 1728. Se afla in sa in liturghierele tiparite mai târdiu, dar nici unulu nu cuprinde in sine stistva intréga fara numai liturgieriulu cu litere strabune tiparitu in Bucuresci lá 1887. cu aprobarea stului Sinodu a Bisericeii autochefale ortodoxe rom. Dar nici aici nu se arata isvorulu instructiuniloru practice care este stistva Episcopului Grigorie Rômnicului.

(Va urmá.)

C. Lazar,
preotu.

Invitare de prenumeratiune. *)

Dupa ce am adunatu din diferite pârti a-le comitalorulu Aradu si Bihoru o bogata si interesanta colectiune de poesii si povesti nationale populare — pana acum ne-publicate si in parte dar' necunoscutu publicului romanu, — la dorinti'a mai multorulu amici si colegi m'am hotarit inca dela aparitiunea colindiloru ca se scotu la lumina si alte editii nóue, cari, dupre cum sunt aranjate in colectiunea mea, vor se apara seperat in trei brosuru:

1. „Poesii nationale.“
2. „Povestile Bihorului.“
3. „Flori dela campie.“

Audimu de atatea-ori spunendu-se, cá romanulu e inzestrat cu frumóse si adeverate talente si cá iubirea si indinarea lui catra tot ce e romanesc e asia de firésca si proprie caracterului seu, cum la putiene popóre se afla.

Cineva armatu si inzestratu cu adeverat sentimentu si caracteru nationalu, de ce se nu-se indeletnicésca a tiené evidentiá de pretioasele muse romanesci, cari stau inghemuite sub pragulu si in colib'a tieranului romanu, acceptandu se vedea lumina, si de ce sê se imultiésca literatur'a streina, care dejá e destul de bogata?

Noi invetatorii suntem aceea, cari avem se cultivâmu si pastrâmu cu santienie mus'a romanésca pentru ca astfelu imbogatindu-o se potém dá séma despre ea din cand in cand si publicului.

Dedic aceste muse poporului roman — ér venitulu intreg lu — destinezu: „fondului reuniunei femeiloru romane din Aradu si provintia.“ Prea On Domni, Domne si Domnisóre dela sate si orase si in deosebi P. stim. frati colegi invetatorii sunt rogati cel mult pana in 15 Septembrie a face cunoscut pe o carta de corespondentiá numerulu esemplarielor, ce ar dorí se-le procureze, post'a si locul unde asiu avea se le tramit, precum si numele si caracterulu procuratorului.

Pretiuulu „Poesiiloru nationale“ 30 cr. ér al „Florilor dela campie“ si „Povestile Bihorului“ câte 50 cr., ér tot dela 10 exemplarie se va da rabotu unlu.

Somoschesiu (Csermő) 1 Iulie, 1891.

Teodor Daul,
invetiat. rom. gr. or.

D I V E R S E.

† *Cardinalulu Ludovicu Haynald*, betranulu metropolitu romano-catolicu din Caloccea, a reposatu Sambata trecuta in etate de 75 de ani. Elu a jucatu in viétia unu rolu insemnatu nu numai pe teremulu bisericescu ungurescu, ci si pe celu politicu. In anii din urma

*) Celalalte diare romane din tíera si strainatate sunt rogate a publicá acest'a invitare de prenumeratiune.

mai alesu, nici unulu dintre arhierii Ungariei n'a participatu asia de multu la desbaterile din camera magnaților, ca Haynald. Afara de acést'a s'a ocupat cu predilectiune de sciintia, in specialu de sciintiele naturale, — asia incât prin studiile sale a atrasu asupra s'a atentiunea invetiatiilor asupra s'a — Elu a fostu unulu dintre cei mai ageri luptatori pentru unirea séu mai bine disu fusionarea Transilvaniei cu Ungaria pe timpulu câț a fostu episcopu in Transilvania. — A jertfitu mari sume de bani pentru cauzele scolare si de cultura un-guresei.

* *Multiamita publica.* Nu trecù inca anulu de cand evlaviosulu parochianu Evrem Tosia Craciunescu a fostu donatu pe seama Stei bisericii unu stégu în pretiu de 50 fl., — si acu din nou ne surprinse pe serbatoarea Inal-tiarea Domnului érași cu altu stégu verde totu in pretiu de 50 fl. s. a., éra judele comunalu George Popoviciu cu unu apostolu tiparitu cu litere latine legatu frumosu in pretiu de 10 fl Pentru aceste daruri comit. par. aduce si pentru acést'a cale cea mai ferbinte multiamita numitilor donatari, rogand pre bunul Ddiu ca se le resplátésca in-sutit si inmiit donurile aduse pe altariul Domnului. — Sat-Chinezu, la 5. Iuniu v. 1891. — Pentru com. par.: S a n d u inv. si not. com.

* *Multiamita publica.* Subscrisul in numele comitetului parochialu rom. gr. ort. din Siclau vinu a esprime pre acést'a cale cea mai profunda multiamita publica domnului notaru comunalu din locu P e t r u Z e l - d e s i a n, carele din indemn nobilu crestinescu in con-tielegere cu dómna sotia s'a, a impodobitu st'a nóstra bi-serica cu unu proporu mare fórte frumosu, — pentru carea fapta crestinesca, rogam pre Atotpotintele se-le indelun-gésca firulu vietii ca si cu alta ocaziune se póta sevèrsi asemenea fapta crestinesca. — Siclau, la 25. Iuniu 1891. — S t e f a n C a p r a, not. comit. paroch.

Originea numelui Napoleonu. Despre tem'a acést'a s'au scrisu multe lucruri minunate, dér mai cu-tezata decátu tóte este interpretarea, dupa care numele lui Napoleonu este sinonimu cu Apollo. Mai seriósa este deslegarea mai noua, pe care a facut'o italianulu Rodo-conachi in „Nouvelle Revue.“ Elu critica si delatura mai intaiu resolverile de mai nainte, cari suntu mai multu séu mai putiena lingusitóre pentru Napoleoni, si apoi continua: éra numele Napoleonu se nu fia unu conume, adeca o alaturare de nume pentru aratarea originei pur-tatorului? Déca „Francois“ vine dela „France“, „Ger-main“ dela „Germania,“ de ce se nu fia „Napoleon“ din „Napoli“ adeca din „Neopolitanu.“ Se pare, ca acést'a deslegare e cea mai aprópe de adevuru.

* *O cercetare geofisicala a marei negre* s'a facutu in anii trecuti de catra corabia rusésca „Cernomoreti“, si care a datu rezultate insemnate. Adencimea cea mai mare s'a aflatu aprópe de mijloculu marei negre, in lini'a dela Theodosia la Sinope, si este de 2500 metri. In giurulu acestui punctu in intindere mai mare e pamentulu planu, deci presupunerea de pana acum, ca

acolo se afla unu platou submarinu, e gresita. Adencimea cea mai mica e in partea nordvestica a marei negre, unde e cam de 180 metri. In timpulu verei temperatura apei scadiù pana la 50 metri adencime, unde a fostu de +7.1 grade C. si mai catra fundu a fostu temperatura apei de +9.3 grade C. Contienutul de sare alu apei este la suprafati'a neinsemnatu, dér cresce in straturile cele mai adenci, fara ca inse se ajunga contienutul de sare alu marei mediterane. Animale vii si plante s'au gasitu pana la o adencime de 360 de metrii. Pe fundulu marii se aflara resturi de animale mórte si de plante, dér nici o vietate.

* *Piat'a Aradului* din Vinerea trecuta: Grâu de celu mai greu 8.60 fl. ér acelu amestecatu 8.40 fl.—secara 7.— fl. — Orzulu s'a vendutu cu 6.— fl. — Ove-sulu 6.60 fl. — Cucuruzulu 5.50 fl. — Mazere 20.— fl. — Fasolea 10.50 — Lintea 24 fl. — Cartofii 3 fl. per 100 chgr.

Carnea de vita chil'a 52 cr, cea de vitielu chgr. 80 cr, cea de porcu 52, cea de óie 30 cr, unsórea chil'a 68 cr, ér chis'a per chila 58 cr. v. a.

Concurse.

Pentru deplinirea postului invetiatorescu gr. ort. rom. din comun'a Barateaz, cott. Timisiu inspectoratulu Ving'a, cu terminu de alegere pe diu'a de 28 Iuliu st. vechiu a c.

Emolumintele incopciate cu acest post sunt 160 fl. in bani gata, 10 fl. pentru conferintia, 3 fl. pentru scrip-turistica. — In naturale 40 meti grau curatu, 4 orgii paie in pretiu de 36 fl. din care are a se incaldí si odaea de invetiamentu, 1 Intravilanu pentru legume, 2 jugere catast. pamentu in pretiu de 50 fl. Cuartiru cu doue incaperi si culina, un stalogu cu 2 incaperi, 20 cr. de la o inmormentare, si 40 cr. daca-lu бага mortulu in biserica.

Cei ce dorescu a ocupá acest postu, au de a-se presentá in s. biseric'a din locu spre a-si aretá desterita-tea in cantu si tipicu, si a-si trimite recursurile sale catra comitetulu parochialu, adjustate cu tóte documintele de lipsa pana inclusive 5 dile inainte de espirarea concursului, la adres'a Mult Onoratului Domnu Archipu Munteanu inspectoru de scóle in Manastirea Hodos-Bodrog posta Zádorlak.

Barateaz, 14. Iunie 1891.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: ARCHIPU MUNTEANU, m. p. inspectoru de scóle.

—□—

Conform ordinatiunei Ven. Consistoriu eparch. de dato 29. Maiu 1891. nr. 2425. pentru ocuparea statiunei de invetiatóre dela scóla gr. or. rom. de fete din comun'a Kétegyháza prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe Dumineca din 21. Iuliu st. v. (2. August. st. n.) 1891.

Emolumintele sunt:

1) Salaru banalu 250 fl. v. a. solvindi in rate lu-narie. 2) 5 stangeni metriche de lemne din cari se va in-

caldi si scóla. 3) Cuartiru liberu cu 2 chilli, cuina, camara si gradina de legumi. 4) 16 fl. v. a. ca spese pentru participare la conferintiele invetiatoresci. — Despre familiesiu se va ingriji epitropia scolara.

Doritórele de a ocupa acestu postu, pre langa producerea testimoniului de calificatiune si a essamenului din limb'a maghiara, trebue se mai produca si atnstate de conduita dela comitetulu parochialu si antistia comunala unde a fungatu pana aci. — In lipsa celorlualificate se vor candida si se vor admite la alegere si preparanditie absolute.

Recursele instruite conform prescrijeloru Stat. organicu si adresate comitetului paroch. sunt a-se trimite pana la 18/30. Iuliu 1891. Preaonorat. Domnu Petru Chirilescu protopresbiteru si inspectoru cerc. de scóle in Kétegyháza, avënd recurrentele si pâna la alegere a-se presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre la Santa biserică spre a-se areta poporului.

Se obsérva cà alésa — de va fi cualificata — numai espirarea unui anu de proba sè va recoménda Ven. Consistoriu spre intarire spre intarire, se intielege de va dovedi diligentia, sporiu si purtare morala buna; ér cea ne-cualificata dupa espirarea unui anu scolasticu, numai la acel cas va fi admisa la alta alegere, déca sub decursulu anului scolasticu au desvoltatu diligentia, sporiu si purtare morala buna si va posiede essamenu de calificatiune.

Alésa invetiátore e deobligata a-se presenta la santa biserică in tóte Duminecele si serbatorile de preste anu, ca sè supraveghieze asupra eleveloru, ér in beneficiul gradinei numai cu inceperea dela 15. Septembrie st. v. a. c. va intra.

Dat din siedinti'a comit. paroch. tienuta la 16/28. Iuniu 1891.

Comitetulu parochialu :

Vasiliu Belesiu, m. p.
presedinte.

Cu scirea mea : PETRU CHIRILESCU, m. p. protopresbiteru, inspect. scol.

—□—

Conform ordinatiunei Ven. Consistoriu eparch. de dato 11 Martiu 1891. nr 1069. pentru ocuparea postului invetiatorescu dela scóla nóua din comun'a Kétegyháza (comitetul Békés, inspect. Chisineului) devenitu vacantu prin pribegirea fostului invetiator Toma Benchisian, se escrie concursu cu terminu de alegere pe Dumineca din 21. Iuliu st. v. (2. August. st. n.) 1891.

Emolumiutele sunt :

1) Salaru banalu 350 fl. v. a. solvindi in rate lunarie. 2) din procentele fondatiunei de 1785 fl. a cont. Almasy menita pentru ajutorarea prentilor si a invetiatorilor din loc — partea ce va cade pre el. 3) 5 stângeni metrice de lemne adusi in curtea scólei, din cari se va incaldi si scól'a. 4) dela mortu mare 1 fl. v. a., ér dela celu micu 50 cr. se intielege cà unde va fi poffitu. 5) 16 fl. v. a. ca spese pentru participare la conferintiele invetiatoresci. 6) Cortelu liberu cu dóne chilli, cuina, camara si gradina frumósa de legumi. — Despre familiesiu se va ingriji epitropia scólara.

Doritóriu de a ocupa acestu postu pre langa producerea testimoniului de calificatiune si a essamenului din limb'a maghiara trebue se mai produca si atestatu de conduita dela comitetulu paroch. si antistia comunala unde a fungat pana aci.

Sè obsérva cà invetiatoriulu alesu totdeodata e deobligatu sè conduca si strana sub decursulu duratei tutu-

roru servitieloru bisericesci, si totdeodata e obligatu ca se participe si la parastasele (paus) ce se vor aredica din partea credinciosiloru in biserică pentru odichna sufliteloru celoru reposati, fara a pretinde ceva pentru acésta.

Alegândulu invetiatoriu va intra in folosinti'a gradinei numai cu inceperea dela 15. Septembrie st. v. 1891.

Recursele instruite conform prescrijeloru Stat. organicu si adresate comit. paroch. din Chitighaz sunt a-se trimite pana la 18/30. Iuliu a. c. Preaonoratu Domnu Petru Chirilescu protopopu si inspectoru scól. in comuna Kétegyház, avënd recurrentii a-se presenta si pana la alegere in vre-o Dumineca si serbatóre la Santa biserică spre a-si areta desteritatea in tipicu si cântare.

Dat din siedinti'a comit. paroch. tienuta la 16/28. Iuniu 1891.

Comitetulu parochialu :

Vasiliu Belesiu, m. p.
presedinte.

Cu scirea mea : PETRU CHIRILESCU, m. p. protopresbiteru inspect. scol.

—□—

Pentru deplinrea definitiva a postului de invetiatoriu dela scól'a rom. gr. ort. confesionala din Barra, in comitatulu Carasiu-Severinu in inspectoratulu Lecusesti — se escrie concursu cu terminu de alegere pe duminec'a din 28. Iulie (9. Augustu) a. c. pe langa urmatórele emoluminte :

a) In bani gat'a : 158. fl. v. a, pentru scripturistica 5. fl. v. a, pentru conferintiele invetiatoresci 10. fl. v. a.

b) In naturale : 20, meti grâu curatu si 20 meti cucurudiu in bómbé; 30. metri de lemne din cari seva incalzi si scól'a, 4. jugere pamentu parte aretoriu parte fénatiu, cuartiru cu dóua chilli si cuina, gradina intravilana pentru legumi

Dela cei ce voru reflectá la acestu postu se pre-tinde : testimoni de calificatiune, testimoni din limb'a magiara si atestatu despre conduit'a de pana acum.

Recursele adresate comitetului parochialu din locu sè se tramita Reverendisimului Domnu Adam Ros'a, inspectoru scolaru in Leucuseti, p. u. Balincz, in comitatulu Carasiu-Severinu, avëndu recurrentii ase presentá in vre-o dumineca séu sarbatóre in biseric'a din locu spre a-si aretá desteritatea s'a in cantu si tipicu.

Barra, la 16. Iunie 1891.

Ioanu Matheiu m. p.
presedinte.

Adrianu Perii m. p.
notariu com. par.

—□—

Nr. 370/1891.

Spre conferirea stipendiilor devenite vacante din „Fundatiunea lui Gozsdu“ pe anulu scolasticu 1891/92. pentru studiile dela facultatile mai inalte, se escrie concursu sub urmatórele conditiumi :

1. Concurrentii se documenteze, cà sunt fii de cetatieni ungari si se tienu de biseric'a ortodocsa orientala romana si studiaza la vre-unu institutu publicu din patria cu succesu bunu, si cà nu sunt in stare a-se sustiné la studii din averea proprie sau a parintiloru loiu.

2. La conferirea stipendiilor vor avea preferintia cei mai inaintati in studii si in calculi.

3. Cei-ce vor se studieze la vre-unu institutu afara din patria, au se-si motiveze pe deplinu acésta necesitate, cà se li-se esopereze concessiunea ministeriala, fara de care stipendiulu in streinatate nu se póte asigná.

4. Petitiunile instruite, cu tóte documentele necesari, sunt a-se adresá la cancelari'a fundatiunei lui „Gozsdu“ (Budapest, Király-u. 13. sz.) pana la 1. Augustu a. c. eal. nou.

5. Totdeodata se provóca fostii stipendisti, ca pana la 1. Augustu a. c. se arete rezultatulu studiilor din anul scolasticu 1890,91., cá altcum li-se va sistá stipendiulu avutu.

Budapest'a, in 1. Iuliu 1891.

Comitetulu.

—□—

Pentru indeplinirea postului invetiatorescu gr. or. rom. din comun'a **Sintea**, (inspectoratulu Chisineului) prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe Dumineca din 14 26. Iuliu a. c. pe langa urmatóarele emoluminte :

a) Locuintia libera in edificiulu scólei, grajdii si coteiiu pentru vite, si una gradina de legumi;

b) Unu patrariu de sesiune pamentu aratoriu calitate prima, cu o canepiste si dreptu de pasionatu;

c) 150 fl. v. a. bani salariu;

d) 10 mm. de fên ori 10 fl. relut; e) 5 fl. scripturistica; f) 5 fl. conferintia; g) 8 fl. pentru curatirea si incaldirea scólei; h) dela inmormântari sub 7 ani 20 cr. ér in sus 50 cr., i) 5 stengeni de lemne adusi in eurtea scólei, din cari se va incaldí si scól'a.

Cei ce dorescu a ocupá acestu postu, binevoiesca a-si trimite recursulu provediutu cu: 1. Estrasu de botezu; 2. Atestatu despre conduit'a de pana acum; 3. testimoniu preparandialu; 4. testimoniu de cualificatiune si limb'a maghiara — pana in 10/22 Iuliu a. c. Pré onoratului Dnu Petru Chirilescu protopopu si inspectoru de scóle in Kétegyháza.

In lips'a celor cualificati se vor candidá si preparandi absoluti, inse nu vor deveni intariti in postu, pana ce nu vor prestá esamenulu de cualificatie.

Alegendulu invetiatoriu va intrá in beneficiulu gradinei si pamentului invetiatorescu numai cu inceperea dela 15 Septemvrie v. a. c.

Dat din siedinti'a comit. par. gr. or. rom. din comun'a Sintea, tienuta la 2/14 Iuniu 1891.

Antoniu Cicariu, m. p.
pres. com. par.

Georgiu Todorean, m. p.
not. com. par.

In contielegere cu mine: **PETRU CHIRILESCU, m. p.**
protop. inspect. scol.

—□—

Se escrie concursu pentru statiunile invetiatoresci:

1. **Chesia**, cu dotatiunea anuala

1. In bani numerari 159 fl

2. Bucate 16 cubule $\frac{1}{2}$ grau, $\frac{1}{2}$ cucuruзу,

3. Lemne pentru incalditu siese stangeni, din cari e a se incaldí si scól'a.

4. Veniturile cantorale dela morti mari 40 cr, dela mici 20 cr.

5. Locuintia libera cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acestu postu se-si substérna recursulu si documentele adresatu comitetului parochialu din Chesia, la subsemnatulu protopresb. in Ucuris (Ökrös) post'a in locu, pana la 18/30 Iuliu a. c. — alegerea se va efeptuí in 21. Iuliu (2. August.) a. c. in faci'a locului in Chesia.

II. **Olcia**, cu dotatiunea anuala

1. Bani uumerari 100 fl.

2. Bucate 16 cubule $\frac{1}{2}$ grau, $\frac{1}{2}$ cucuruзу,

3. cinci stêngeni de lemne din care e a se incaldí si scól'a.

4. Pamentu aratoriu de 5 jugere.

5. Veniturile cantorali.

6. Locuintia in natura cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá statiunea acést'a, se-si tramita recursulu si documentele adresatu comitetului parochialu in Olcia — la subsemnatulu protopresbiteru in Ökrös pana 18/30 Iuliu. Alegerea va fi in 20 Iuliu (1. Augustu). **anulu cur.**

Ucurisiu, 8. Iuniu 1891.

Pentru comitetele parochiale:

Petru Suciú, m. p.
protopresbiteru.

LICITATIUNE MINUENDA.

Pentru renovarea si adaptarea bisericei din parochi'a **Nadab**, Comitatulu Aradului, dupa planulu aprobatu de Ven. Consistoriu din Aradu, sub 16/28 Aprilie 1891. Nrul 1837, se escrie licitatiune minuenda pe diu'a de 26. Iuliu st. n. a c la 10 óre a. m. in localitatea scólei din locu.

Pretiulu de esclamare 6241 fl. 38 cr. Concurentii au a depune inainte de inceperea licitatiunei minuende vadiulu de 10% in numerariu s'au in hartii de valóre.

Resultatulu licitatiunei este obligatoriu pentru intreprindietoriu indata dupa subscrierea protocolului de licitatiune; éra pentru comun'a bisericesca numai dupa incheierea contractului si aprobarea aceluia din partea Ven. Consistoriu.

Planulu si preliminariulu de spese precum si conditiunile se potu vedé la oficiulu parochialu.

Nadab, 14 26. Iuniu 1891.

Ioanu Dobosiu, m. p.

Georgiu Crainicu, m. p.

not. com. par.

pres. com. par.

—□—

Pentru edificarea bisericei rom. gr. or. din parochi'a **Valemare** comitatulu Carasiu-Severinului — dupa planulu aprobatu de Pré Ven. Consistoriu din Aradu sub . . . Iuniu anulu 1891. nr. 1664 se escrie licitatiune minuenda pe diu'a de 14/26 Iuliu a. c. la 10 óre a. m. in localitatea scólei din locu.

Pretiulu de exclamare 6952 fl. 50 cr. v. a.

Concurentii au a depune inainte de inceperea licitatiunei minuende Vadiulu de 10% in numerariu séu in hartii de valóre.

Resultatulu licitatiunei este deobligatoriu pentru intreprinzatori indata dupa subscrierea protocolului de licitatiune; éara pentru comun'a bisericesca numai dupa subscrierea Contractului si aprobarea aceluia din partea Ven. Consistoriu.

Planulu, preliminariulu de spese, precumu si conditiunile se potu vedé in cancelari'a oficiului parochialu.

Din siedinti'a comitetului parochialu din Valemare la 16/28. Iuniu 1891.

Macsim Balanu, m. p.

Simeon Dragoi, m. p.

notaria comit. paroch.

preotu.

—□—